

Taavetti

Kevät 1927. Mies katselee matalalta harjulta talonsa viereltä alas pelloille ja miettii tilannetta.

Pojista yksi oli taas talvenselässä mennyt kihloihin ja tulikin tuolle luvattua kevään korvalla pidot pitää, asiaa sen pidemmälle ajattelemta. Ankara talvi oli syönyt ruokatarpeet aitasta anhittoimiin, eikä sieltä suunnasta apua asiaan ollut saatavissa. Taavetti oli lehteä silmäillessä huomannut merestä nousseen kutukalaa ennätöksellisen runsaasti ja suunnitelma alkoi itää miehen ajatuksissa.

Jaksaisikohan tuo parhaassa iässä oleva tamma selvitä urakasta jos reissuun lähdetäisiin.

Päiviä ei ollut enää paljon huokattavaksi, joten varhain maanantaiamuna mies ja hevonen alkoivat taivalluksen kohti Haminan kaupunkia ja kalasatamaa. Matkan pituus, rapiat kahdeksan peninkulmaa suuntaansa hirvitti, mutta mies tiesi, että hyvä hevonen reissusta yön yli nukkuen selviäisi, ellei mitään odottamatonta sattuisi. Rattaat kulkivat kevyesti alamäet pientä hölkkää juosten ja vastamäet käymäjalkaa astellen.

Kortsalonmäkeä noustessa mies tunsu jo pientä epävarmuutta asiasta, päivä alkoi nousta ja matka vasta alkutekijöissään. Taival kuitenkin jatkoi taittumistaan Monolan kautta eteenpäin ja ennen puoltapäivää mies ja hevonen rattaineen nousivat jo Kukasmäen rinnettä.

Taavetissa Taavetti pysäytti valjakon, kanto heinäpussin eteen ja kaivoi itselleenkin einestä repun kupeesta. Kauan ei ollut aikaa haukätä, sillä matka oli vasta alkupuolellaan. Kurvilan tienoille tullessa mies tiesi olevansa puolenvälin tienoilla, mutta päiväkin oli jo kääntynyt iltapuolen suuntaan.

Pyhältökin ohitettiin, ja Husulan tienoille tullessa Taavetti tiesi voiton asiassa olevan käden ulottuvilla. Hevonen jatkoi vastentahtoisesti matkaa viimeisiä kilometrejä taittaen, kunnes yhä tiheimmäksi muuttuva asutus osoitti tietä keskustaan. Alkuilta

oli käsillä, kun lopen uupuneet mies ja valjakko löysivät ennalta tiedetyn puolitetun kortteeripaikan. Aikaiseen ylösnousuun varautuen uupuneet matkantekijät kellahtivat yöpuulle, polle karsinaan kellahtaen ja mies lattialle nostetulle patjalle leväten.

Syvä ja pitkä yöni teki tehtävänsä, vaikkei se menneen päivän rasituksia saanut poistettua. Ennen auringonnousua mies rattaineen oli jo kalasataman portilla odottamassa mereltä saapuvia kalastajia. Ensimmäiseltä kaijaan tulijalta Taavetti lastasi kolmesataa kiloa särkiä rattaille ja rahat näppiin latoen asia oli sitä myöten selvää. Nyt ei ollut tuntia tuhlettavaksi. Tiukasti peitelty kalalasti kyydissä kotimatka sai luvan alkaa, vaikka hevosen tila miestä vähän arveluttikin, lisäpainokin vielä rasitteena.

Mielelläänhan polle poispäin lähti, kotimatkan kun tiesi olevan kyseessä.

Samat kylät ja maisemat kuin tullessa vaihtelivat näköpiirissä, ja mies alkoi miettiä kymmenen vuoden takaisia asioita. Kuinka tulikaan lähdettyä punaisia pakoon suon yli Kytösaareen, sinne Aittavuoren kielekkeen alle nuotiota pitämään ja piileksimään. Eipä sinne etsijät eksyneet ja liekö noita ollutkaan, mutta noina aikoina varovaisuus lienee ollut suurta viisautta. Moni mies lakkasi huokumasta, kun jäi itsepäisesti kotiinsa ikään kuin noutajia odotellen.

Mikäpä Taavetin oli siellä nuotiota pidellessä, sen kyllä olisi kuullut, jos suon yli joku olisi lähtenyt tulemaan ja jonkun karhunkolon olisi kyllä ehtinyt löytää. Rapia viikko siellä tuli vietettyä ja kuivamuonasta nautittua, kunnes mies arveli kahakan johonkin suuntaan ratkenneen ja vaivihkaa kotiinsa palailen huomasi paikkakunnan tilanteen launneen.

Mistä nyt taas tulivatkaan mieleen nuo vanhat asiat mies tuumaili kotimatkaa taittaen.

Tunnit kuluivat ja illan koittaessa mies, hevonen ja kalakuorma

nousivat samalle harjuntöyräälle, mistä eilisaamuna matkalle oli lähdetty. Kylän naisväki tiesi olla jo matkalaisia vastassa, ja alkoipa siinä mahtavat kalanperkuutalkoot. Näin saatiin hääjuhlan muonitus kunnialla hoidettua ja jäipä osa vielä räppiäisiinkin niin kuin taloissa tapana piti oleman.

Kesä 1944. Mies on totutellut lesken elämään jo usean vuoden ajan. Isännät talossa ovat vaihtuneet useaan otteeseen, mutta Taavetille parakrafeissa lukeva syytinkioikeus on ja pysyy. Hellan sisältävässä kamarissa on hyvä oleilla ja maitokin tulee päivittäin niin kuin sovittu on.

Mies astuu pihalle, ja seurailee mäkeä harvakseltaan nousevaa evakkojen taivalta. Kaukainen tykkien kumina kuulostaa pahaenteisesti, ikään kuin äänet lähenisivät koko ajan.

Hänen silmänsä yhyttävät pyörää taluttavan ikäneidon ja Taavetti astelee lähemmäs tienraittia.

– Päivää. Mistäspäin sie olet matkaan lähtent?

– Päivää päivää, tuoltha mie rajan pinnast tulen. Kuulet sie kuminaa, tännepäin pyrkii.

– Niin on teht jo pitkän aikaa, taitaa olla tosissaa suutuksis. Väsyttääks siua ku olet noinkii pitkän matkan taivaltant. Miul on tuos talos hellakammar, mie voisi keittää siulle kupin kahvia, saisin itellekii.

Evakko tuumi asiaa, mies vaikuttu vilpittömältä ja niin hän alkoi seurata miestä tämän hellahuoneeseen.

– Mikä siun nimi on, Taavetti jatkoi juttua sisälle tultua.

– Näkin litaha mie olen, itellisee elämää tottunt ihmine, nyt vaa män hankalaks ku tuo lähtö tuli. Tiie mihi kaikkee viel joutuu vanhoilla päivillä.

Muutakin haasteltiin siinä kahvinjuonnin lomassa ja liita kertoi pääsevänsä yön vanhaksi jossain Heituinlahden seudun talossa, minne evakoille majoituspaikkoja oli järjestetty.

Aikaa kului, ja Taavetti teki sivusilmällä havaintoja suoraryhtisestä ja hyväruppisestä naisenpuolesta. Kahvista kiitellen Iita teki lähtöä, muistipa vielä talon nimenkin missä seuraavan yön tulisi viettämään. Nainen lähti pyörää taluttaen kohti seuraavaa etappia, mutta Taavettia asia jäi vaivaamaan.

Pari tuntia mietittyään mies haki vanhan pyöränsä, ja lähti ajelemaan kohti evakkojen majoitusta, ja sieltähän se Iita löytyi itselleen iltapalaa laittamasta.

– Mitä sie Iita nii hopul läksit, meil jäi paljo jutut keske, mies aloitti.

– Eiköhä siin tult jo kaik tärkeimmät, vai jäiks siult jottai vielä sanomatta, Iita kyseli.

Mies päätti tarttua härkää sarvista, kävi sitten kuinka kävi.

– Se on nyt silviisii, että kun meillä nuo jutut käyp noinkii hyväst yhtee, ni et sie vois aatella että lähtisit miun kanssa sinne miun hellakammari. Mikä meijen siellä ois ollessa, ei tarviis siunkaa maanteitä matkata, tii mihi vielä joutusit, mies ehdotti.

Iita pohti tilannetta. Esille tuotu mahdollisuus alkoikin tuntua har-

kitsemisen väärtiltä näinä ankeina aikoina ja ainahan asian voisi perua ellei alkaisi luonnistua. Lähtivätpä siitä pyörät takaisinpäin ja nuo muutamat kilometrit taittaen olivat illansuussa taas hellahuoneessa toistensa tapoihin totuttelemassa.

On pari kuukautta kulunut ja Taavetti kävellä topsuttelee kohti naapuritaloa, missä isäntä laittelee pihalla hevostaan valjaisiin.

– Kuule Toivo kun miul ois semmosta asiaa, että lähtisit sie rattaien kanssa käymää kirkolla tulevana sunnuntaina, ois vähä asjaa, mies aloitti.

– Mitäs asiaa siulla kirkolle, vaikka näinhä mie lehest, kuulutuksetki olitte ottaneet.

Sie olet sen Iitan kanssa aikaantunut ihan tosissais.

– No kuule kun minä sen Iitan näin, ku se työns pyörää mäkiä ylös, nii ku ois puukko työnnetty syvämmestä läpi, olo ol sen ma-kune, Taavetti totesi.

– Lähetää pyhäaamun käymää, tosissaishan sie tunnut olevan, Toivo vastasi.

Sunnuntaiaamuna lähtivät matkaan, Iita ryhdikkäästi sulhasen

vierellä istuen ja Toivo kuskinlaudalla ajurina yhtä komeana. Hevosien puomiin kiinnitettyään joukko siirtyi pappilan aulaan, mistä rovasti Lammimpää heidät yhytti. Papereitaan tutkien rovasti teki havaintojaan. Sulhanen oli päälle kahdeksankymmenen ja morsian reilut kymmenen vuotta nuorempi. Asettuivat sitten siihen vihkimisen edellyttämää muotoa mukaellen ja Lammimpää alkoi utelunsa: tahdotko sinä Taavetti. Ja kun ei Taavetti tahtomatta ollut, sekä Iitakin lupasi tahtoa koko yhteisen elon ajan, niin asia oli puumerkkejä vaille valmis. Rovasti lähti valmistautumaan jumalanpalvelukseen ja vihityt kotimatalle.

Ei ollut vielä viimeinen evakokoreissu Iitalla. Taavetin kuoltua olympiavuoden alla, Iita siirtyi jonnekin Keski-Suomen suuntaan, minne alkuperäinenkin suunnitelma lienee ollut. Syytinkisopimuksethan olivat tehdyt Taavetille ja hänen senaikaiselle puolisolle, eikä niissä voitu mitenkään evakojen kulkua ennakoita.

Tapani Lapatto